

РЕЗЮМЕТА

на

научните трудове на гл. ас. д-р Емил Калчев за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” по научно направление 3.8 Икономика (Финанси, данъци и данъчно облагане), обявен от НБУ и обнародван в Държавен вестник бр. 5 от 16.01.2024 г.

I. МОНОГРАФИЧЕН ТРУД

Конструктивният дизайн на данъците в икономическата традиция. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2023, 150 стр., ISBN 978-954-07-5759-9

Резултат от хилядолетна еволюция, данъците са средоточие на интереси и конфликти в обществото. Не само важно икономическо, юридическо, политическо, историческо ... , но същевременно и сложно научно понятие, те са обект на изследване от ред научни дисциплини и направления. Това не само усложнява теорията (съжителство на разнородни идеи и постановки), но и под групов обществен натиск е предпоставка за механично смесване в практиката на противоречащи си теоретични (вкл. екзотични) елементи, основа за още конфликти и загуба на благосъстояние за обществото.

Политическите кризи, пандемии, военните конфликти се свързват с още по-радикални *ad hoc* промени в данъчните структури. В резултат данъчните закони неимоверно се усложняват, от което се появяват допълнителни казуси, които се решават с последващи *ad hoc* промени и т.н. Когато процесът напредне, вече не е ясно кои са икономическите принципи, постановки и правила, заложили в даден данък, нито кои е наборът от цели, преследвани с него, нито какви са ефектите му върху данъкоплатците, икономиката и държавата. Единствената обективна опора в този процес е системното научно познание, тъй като само на негова база могат системно да се усъвършенстват действащите данъчни структури по правилен и предвидим начин.

Това убеждение мотивира публикуваната монография, която изследва утвърдената икономическа теория и древната история на данъците, за да установи кои са постановките (конструктивни елементи; принципи, модели, правила), които могат да изградят и организират икономическата конструкция на данъците (преди всичко данъчните основи и тарифи).

За постигане на тази цел монографията се базира, от една страна, на исторически разказ и, от друга, на аналитичния метод – многоходово разчленяване на теорията в дедуктивен логически преход от общото към особеното. В този преход научното дирене стъпва на хипотезата, че теорията съдържа кохерентна система от елементи и принципи (модели, правила), които могат научно обосновано да организират икономическата конструкция на данъците. Така хипотезата мотивира търсенето и съществено подкрепи изследването. То е структурирано в пет глави, четири от които са изградени от раздели.

В първа глава за въведение в сложната данъчна проблематика е използван исторически разказ, характерен за различни типове древни общества. Така обозримо, пластично и увлекателно проличава не само многообразието на данъците, но и логиката, свойствата и ефектите им във взаимовръзки с други икономически, правни и политически понятия. От текста се идентифицират отделните видове данъци, тяхното взаимодействие в система, отчитат се ефектите върху данъкоплатците, стопанството и финансите на държавата, очертават се технологиите и проблемите по събирането, разкрива се мястото им в обществената и политическата система. Проличават освен това данъчните

недомислици и грешки, както и последствията от тях. Освен постигане на своеобразна рамка на изследването („начало“ – древната история и „край“ – утвърдената икономическа теория), в глава първа балансирано се прилага методът на сравнението (между тогава и сега), както и този на индукцията – от опита към понятието и обобщението. Така изникват ясни паралели с модерната практика и особено със схващанията (теорията) за данъците. В резултат от изложението се очертава дихотомията „централизирана – децентрализирана“ държава, собственост и икономика, като става ясно, че данъците са съществен елемент и от двата типа, макар и с различна роля, функции, дизайн, тежест и начин на събиране. Нещо повече, те се оказват инструмент за изместване на единия тип към другия. Представлявайки исторически разказ, глава първа се подчинява на историческия метод, чрез който по думите на Карл Попър се разкриват лежащите в основата на историческото развитие „ритми“ или „образци“, „закони“ или „тенденции“. Икономическата наука няма експериментален характер и тъкмо историята (дори тази от зората на цивилизацията) дава ценна информация за ефектите от приложението на данъците в практиката, при това съответно на променящия се социален, политически, културен и международен ред.

Във **втора глава** се дефинират и подреждат в структура централните понятия, познати в съвременната икономическа наука, които изграждат икономическата конструкция на данъците. За тях в монографията се употребява понятието „базова данъчна теория“. Дълбокият произход на тази теория откриваме в началата на данъците (в историческото опитно познание), които са дифундирали в диференциралите се отпосле данъчно право, микро и макро икономическа теория, данъчна теория и т.н. Последните са ги възприели и днес те са елемент от базовия им данъчен инструментариум. Теорията на данъчните тарифи, развита в пълнота, е върхът на това теоретично направление.

Огромното многообразие от форми за практикуване на данъците, подобие то им с други налози, сложността на понятието „данък“, като и липсата на дефиниция за него в българското право, налагат то и сродните му да бъдат прецизно определени. Първо, чрез изчерпателна дефиниция, второ, чрез сравнение, трето, чрез очертаване на данъчните функции в (по-общата) система на икономиката, и, четвърто, чрез вникване във (вътрешното) устройство на данъците. Въз основа на този поход в следваща стъпка се определят видовете данъци, данъчната система и данъчното облагане.

Фактически данъците действат така, както са дефинирани в правото. В този смисъл определенията на законодателство са най-точни. Тъй като българското право не дава дефиниция за данък, привлечена е тази на германското право: „Данъци са всички парични плащания, непредставляващи заплащане на определено благо, които са наложени с цел реализиране на приходи от публичната власт на всички онези, за които са изпълнени условията на закона ...; реализирането на приходи може да е вторична цел.“ В следваща стъпка, по аналогия с организацията на понятията в германоезичната традиция, в монографията е въведено общо понятие „налог“ за данъците и квазиданъците, каквото липсва в българската традиция. За него е дадена дефиниция: Налози са всички плащания в полза на публичен бюджет, които лицата са длъжни по закон да правят.

Описанието на данъчните функции в икономиката/обществото - фискална, насочваща, преразпределителна и стабилизационна, уплътнява съдържанието на заложената дефиниция за данък. Следва поглед „навътре“ към анатомията на данъка – обект, субект, основа, тарифа и т.н. Тези конструктивни елементи, дефинирани в материалните данъчни закони, изграждат икономическата статична конструкция на данъците, централен предмет за изследване в монографията. Те специфично се съчетават при

отделните видове данъци. За групиране на последните се привличат разнообразни критерии, водещи до различни класификации, познати в литературата. В това отношение монографията за класификационни критерии застъпва икономическите категории: доходи, потребление, натрупване, от които следват и видовете данъци: върху доходите, потреблението и имуществото (богатството). Обединението на различните видове данъци за съвместно действие води до понятието „данъчна система“, като принципите (правилата), организиращи изграждането на отделните данъци, трябва да важат и при организирането на данъчната система като цяло. Така изградената понятийна структура изпълва съдържанието на въведеното общо понятие „данъчно облагане“, което обхваща материалната данъчна система, технологията (процеса, процедурата) и институциите по събирането на данъците.

Глава трета. Елементите, изграждащи икономическата конструкция на данъците, „доставени“ от базовата данъчна теория (глава втора), са индиферентни към въпроса как трябва да бъдат организирани и вложени те в изграждане статичната конструкция на данъците. Отговорът на този въпрос е в полето на нормативната икономическа теория, на която са посветени останалите глави от монографията (трета, четвърта и пета).

Данъци се практикуват от дълбока древност и е натрупан значителен опит при конструирането им. Това еklekтично опитно знание е полезно, но има поне три недостатъка: първо, то не е цялостно и подредено, второ, не обяснява причините за нещата и, трето, не следва обосноваване и предвидима методология. От друга страна, икономическата наука изследва данъците, но наред с тях дефинира други ключови категории, понятия и постулати, като изгражда системни взаимовръзки между тях в модели, теории и принципи. В този смисъл (частната) данъчна теория не съществува изолирано, а е част от (общата) икономическа теория и черпи от нея своите предпоставки, понятиен апарат и методология. В крайна сметка, доколкото общата теория отразява, обяснява и прогнозира икономическата реалност, тези нейни качества се проектират върху качествата и на частната данъчна теория.

В методически план елементите от теорията се класифицират на полезни за постигане на целта на изследването и такива, които не попадат в неговия обseg. Този подход е приложен в четири последователни стъпки на следните нива: обща теория, данъчна теория (глава трета), ефективност (глава четвърта) и справедливост на данъците и приложно ниво (глава пета).

Констатираната в глава първа дихотомия „централизация - децентрализация“ в по-ново време се пренася в социалните научни доктрини: едни защитават едната, други – другата перспектива, а трети търсят среден път. Такава е съдбата и на икономическата традиция, в която микроикономическият анализ възприема гледището на отделния икономически актьор (икономическия човек), а оттам и на стопанското предприятие, а макроикономическият застава на позицията на националната икономика. Характерно е, че и двата се проектират върху теорията на данъците, защото последните са главна материална връзка между микро и макро равнището. Нещо повече, именно данъците са в състояние да радикализират антагонизма между тях, както показва не само историческият, но и ежедневиият опит.

В главата накратко са представени основните положения и аргументация на микро и макро доктрината, както и главните опити за синтез между тях, въз основа на класически/оригинални литературни източници. Въпреки многобройните опити за прокарване на теоретични „мостове“ между тези два полюса, те в крайна сметка остават непримирими, т.е. не съществува единна и кохерентна икономическа теория, нито нейна

единна нормативна съставляваща, така както пролича и от краткия исторически обзор в глава първа. Този извод е съществен, защото става ясно, че извън базовата, няма единна данъчна теория, в т.ч. нормативна. Наистина, и двете централни доктрини тематизират данъците, но ги натоварват с различни роли, функции и задачи, изпълнението на които предполага и съответстваща им (различна) икономическа конструкция.

Фокусът на макро теорията на данъците е твърде общ от гледище на извличането на принципи, модели и правила за конструиране на данъците. Тя гледа на конструкцията им „от птичи поглед“ и не се занимава систематично и изчерпателно с това как те трябва да бъдат организирани и построени, като се концентрира върху бюджетната политика, взаимовръзките ѝ с другите икономически политики, данъчните функции, проактивното управление на данъчните размери и т.н. Така тази теория не попада в по-нататъшното преследване целта на монографията. От своя страна тя в някои аспекти е близка до (синтетичния) исторически наратив – например, относно ролята на данъчните размери в икономиката и обществото, връзката между данъчна и монетарна политика, държавното насочване (управление) на икономиката и т.н.

Микро направлението в данъчната теория, подобно на микро парадигмата, е всеобхватно; то е „приютило“ базовата данъчна теория; поело е многопластовото „сътрудничество“ с данъчното право, обект на анализ и влагане на нормативни икономически постановки; развило е данъчната пропедевтика – свързващо звено между данъчното право, базовата теория и по-абстрактните данъчни микро теории (в т.ч. данъчното планиране); микро направлението моделира прехвърлянето на данъчното бреме и проектира едно от най-централните си понятия – ефективността, върху данъците, конструирайки според този критерий два оптимални данъка; въз основа на базовата теория и операционализирайки утилитаристката традиция, то е достигнало до теория на данъчната справедливост; микро направлението е теоретичната база на приложни данъчни теории, като икономическо моделиране на данъчното право, данъчното планиране и данъчното счетоводство.

Комплексният характер на микро направлението в данъчната теория предполага селекция на подходящите постановки и елементи за постигане целта на изследването. В резултат теориите на данъчната ефективност и справедливост са селектирани за по-нататъшно детайлно разглеждане в следващите две глави.

Глава четвърта е отредена за изложение и анализ на данъчната ефективност. В нея е показано, че от двата централни данъчни ефекта (на дохода и субституцията) първият е универсален, а вторият частичен, т.е. с подходяща данъчна конструкция той може да се избегне (постигане на максимално ниско данъчно свръхбреме). Освен това различните данъци пораждаат различно данъчно свръхбреме, т.е. в нормативен смисъл по систематичен начин се доказва, че има „добри“ и „лоши“ конструкции за данъците. Това е съществено макар и абстрактно постижение на микроикономическата данъчна теория, пресъздадена в главата въз основа на признати авторитетни научни източници. По принцип, при конструиране на данъци икономическият анализ на ефективността не може да бъде спестен, защото свръхбремето е скрит ефект от облагането, то не може да се наблюдава. Опитното знание дори да достигне до подобен извод, не е в състояние да го обясни, а още по-малко да го оцени количествено. Това и обяснява защо този въпрос не присъства нито в обществената, нито в юридическата дискуссия, въпреки голямото практическо значение на проблема.

Доказва се, че данъкът твърда сума, неговият еквивалентен общ данък върху потреблението, както и еквивалентният нему плосък данък, са максимално ефективни

(първи) оптимални данъци. Тук нормативната данъчна теория засяга както данъчната тарифа (в случая пропорционална или скрита прогресия), така и данъчната основа в идеална форма като вид данък. Този извод се подкрепя и от интуицията, че пазарните ценови съотношения не бива да се изкривяват, в т.ч. и от данъците. Най-близо до идеята за общ данък върху потреблението е данъкът върху добавената стойност с унифициран размер и без изключения. Пример за данък твърда сума (паушален данък) е познатият от историята поголовен данък, чийто съвременен приложение е цивилизационно неадекватно. Последният значителен опит за въвеждане на такъв данък бе във Великобритания по времето на Маргарет Татчър. Този опит предизвика данъчни вълнения не само в Обединеното кралство, но и в континентална Европа. Плоският данък на Хол и Рабушка е рационална данъчна (суб)система конструирана въз основа на икономическата теория, чието име често се ползва нелегитимно в практиката (в т.ч. и у нас) като етикет, който се прикачва върху данъци, нямащи нищо общо с плоския данък. Вторият оптимален данък от теорията не засяга цялостната статична икономическа конструкция на данъците, а се фокусира преди всичко върху (оперативното) управление на данъчната тарифа, схващана като подходяща реакция на промените в поведението на данъкоплатците към данъка, свързани главно със свободното време и еластичността на търсенето на отделни стоки и услуги. Показва се, че този идеален данък не попада в изследователската постановка на монографията, в т.ч. и поради неговата нереалистична (абстрактна) конструкция.

Глава пета е посветена на справедливостта на данъците. Като абстрактно по своята природа понятие справедливостта не се измерва директно в пари, количества стоки, проценти, промили, а отразява по-обща отношения - съпоставимост, разпределяне, системно обхващане на всички елементи и т.н. Поради това тя много по-трудно се подава на операционализиране в сравнение с ефективността. Нейното съблюдаване се базира на принципи, правила на базовата данъчна теория, и микроикономически модели.

Класическите принципи вече над двеста и петдесет години задават най-обща изисквания в т.ч. и към данъчните конструкции. Те са доразвивани в хода на икономическата мисъл до формулирането на два традиционни принципа: принципа на възможността за плащане и на ползата. Последните фактически съпътстват данъчната еволюция, а най-съвременната теория продължава да преоткрива тяхното значение и дълбочина. Доколкото принципът на ползата (на еквивалентността) свързва данъчните приходи с цената на публичните блага, той няма пряко отношение към целта на монографията. От друга страна, в практичен план той се оказва близък до данъците върху потреблението – общ и селективен.

Принципът на възможността за плащане в първия си критерий – хоризонталната справедливост, има пряка връзка с формирането на данъчните основи и приложимите към тях тарифи. Той се смята за убедителен и в значителна степен приложим – двама данъкоплатци в еднакво материално положение трябва да понесат еднаква данъчна тежест. Вертикалната справедливост е съществена идея и се свързва с прилагане на прогресивна тарифа. Постулатът на практиката за прилагане на прогресивна тарифа, за да се гарантира вертикалната справедливост, не може да се изведе по необходимост от Теорията на жертвата, но не може и да се игнорира, предвид факта, че се прилага повсеместно.

Теорията определя отношението между ефективност и справедливост на данъците като дихотомия, извеждайки на преден план противоречието между тях. Поголовният данък например е идеал по отношение на ефективността и причина за обществени протести и

въздействия във връзка с неговата справедливост. Поради това тези два модуса се изследват отделно, т.е. при действие на предпоставката „при равни други условия” (парциално).

В резултат от многоходовото приложение на аналитичния метод бяха селектирани онези елементи от теорията, които са пригодни за организирането на конструкцията на практически приложими икономически ефективни и справедливи данъци. Оказва се, че икономически ефективни данъци са: общият данък върху потреблението с единен размер и плоският данък. Последният е и справедлив, защото единствен съответства на принципа на възможността за плащане и на принципа на ползата. Общият данък върху потреблението отговаря на принципа за еквивалентност и на хоризонталната справедливост, но не и на вертикалната справедливост. Синтетичният подоходен данък, базиран на нето-принципа (или еквивалентния му - за чистото нарастване на имуществото) и прилагащ прогресивна тарифа също съответства на принципа на възможността за плащане. Той не отговаря на принципа за еквивалентност и въпреки че се прилага най-широко е само частично справедлив. От друга страна, синтетичният подоходен данък не е ефективен.

Система от синтетичен подоходен данък (в т.ч. интегриран данък върху печалбата) и общ данък върху потреблението, какъвто е масовият случай в практиката, в която първият отговаря за съблюдаване принципа на възможността за плащане, а вторият за принципа на еквивалентност, се смята за компромисно справедлива. По този начин тя може да се смята и за компромисно ефективна, базирана на ефективността само на общия данък върху потреблението.

Монографията завършва с **препоръка**: Единственият инструмент за пресичане на лавината от несистематични елементи влагани по различни в икономическата конструкция на данъците, което само по случайност може да е справедливо и ефективно, е да се приложат принципите, правилата и образците, които икономическата наука предлага за организиране конструктивния дизайн на данъците. Само тя е в сила да защити публичния интерес.

II. СТАТИИ И ДОКЛАДИ

1. **Калчев, Е.** Със снижаване на ставките намалява ли склонността за укриване на налози? – В: Теория и практика на финансовите престъпления: юбилейна международна научна конференция, 29 и 30 ноември 2007 г., УНСС, София. София: Университетско издателство „Стопанство“, 2008, с. 283-290. **ISBN 978-954-494-957-0**

В периода 2007-2008 г. българските фирми и граждани се сблъскват с непознат феномен - снижаване ставките на преките налози (данъци и осигуровки). Тези стъпки се предшестват и съпътстват от интензивна обществена дискусия. В нейните рамки се твърди, че така стимулите за укриване ще намалеят. Логично се поставя въпросът действително ли със снижаване на ставките намалява и склонността за укриване на налози? Въпреки разпалената ѝ защита, тази теза не е убедително доказана нито в теоретичен, нито в практичен аспект. Така моделът на Алингхам и Сандомо, разгледан в статията, отхвърля твърдата убеденост, че с намаляване на ставките трябва да се очаква по-малко укриване на налози. Въпреки че моделът далеч не изчерпва теорията по тази тематика и че той дори отчасти е релативиран от други изследвания, той не само че не е отречен, но и интензивно се цитира в научната литература. Очевидно, неговите заключения, макар и да нямат абсолютен характер, не могат да бъдат отхвърлени с лека ръка, още повече

че неговите заключения се подкрепят и от практически аргументирани икономисти в рамките на обществената дискусия.

2. Калчев, Е. Капиталовият пазар в България – елемент на финансовата система.

– Във: Фирмите и пазарите в България в условията на евроинтеграция - продължаващата адаптация : сборник доклади от юбилейна научно-практическа конференция, май 2008 г., Т. I. Варна: Издателство „Наука и икономика“, 2008, с. 335-346. **ISBN 978-954-21-0369-1**

Капиталовият пазар в България не само търпи бурно развитие, доближавайки по някои параметри развитите капиталови пазари, но той е и важен мотор за развитието на пазарната икономика у нас. На фона на успехите му се поставят редица въпроси, на които нито практиката, нито теорията в България е дала отговори. Може дори да се твърди, че в това отношение теорията (за добро или лошо) е дължник на практиката. Неоинституционалният анализ на финансовата система, важна част от която е капиталовият пазар, заключава, че не може да се определи към коя от познатите утвърдени финансови системи може да се причисли тази, действаща у нас, тъй като нейните елементи са твърде противоречиви в себе си, а и си противоречат един на друг. Като цяло банковата система има ясно изразена доминираща роля в българската финансова система, докато капиталовият пазар по-скоро не изпълнява в пълен размер своята алокационна и контролна функция.

3. Калчев, Емил. Финансирование органов местного самоуправления в

Болгарии: налоги и сборы. – В: Калиманова, В.В. (ред.) Зарубежный опыт инноваций в межбюджетных отношениях (Сборник статей). Москва: Издателство „ИРОФ“, 2009, с. 85-100. **ISBN 978-5-903840-05-2**

Фискална децентрализация — это получение не только прав, но и обязанностей. Органы местного самоуправления не могут быстро преодолеть давнюю традицию зависимости от центрального правительства Болгарии. Реальная финансовая власть болгарских общин весьма ограничена. Их доход от местных налогов и сборов за муниципальные услуги не достигает даже 2 % от ВВП. Органы местного самоуправления около 70 % своих доходов получают в качестве дотаций от центрального правительства. Оставшиеся 30 % — это их собственные доходы, но они не могут полностью ими управлять, поскольку местные налоги, сборы за муниципальные услуги, расчеты налогов и налогооблагаемых баз, налоговые ставки, а также процедуры сбора налогов определяются парламентом. Общинные советы уполномочены оценивать компоненты налогооблагаемой базы муниципальных услуг, определять их ставки, а также устанавливать налоговые ставки в пределах, установленных законодательством. В 2008 г. общины получили право взимать патентный налог с представителей малого бизнеса и ремесленников. Таким образом, они получили средство экономического давления, позволяющее влиять на экономическую активность в муниципалитетах. Если органы местного самоуправления в Болгарии желают достичь настоящей фискальной децентрализации и получить реальную власть, то они должны в первую очередь заботиться об интересах людей, а не о своих собственных политических и личных интересах. Если они не увеличат эффективность и прозрачность местных бюджетов и процесса управления муниципальными предприятиями и собственностью, то они не получат поддержки в деле увеличения своих полномочий. Успех фискальной децентрализации зависит в значительной степени от существования гражданского общества, которое способно выбирать лучших управляющих, поддерживать их и активно контролировать их деятельность. При

отсутствию открытости, прозрачности, активной гражданской позиции и надлежащего контроля фискальная децентрализация приведет к «феодализации» общин их лидерами.

- 4. Калчев, Е. Влияе ли българският плосък данък върху инвестиционните решения на фирмите?** -В: Съвременни управленски практики VI: сборник доклади от научна конференция с международно участие, 20-21 февруари, 2009 г. Бургас: Бургаски свободен университет, Център по икономически и управленски науки, 2009, с. 208-215. **ISSN 1313-8758**

Главна характеристика на плоския данък, в частта му за облагане на бизнеса, е неговата (формална) неутралност по отношение на инвестиционните решения - той натоварва всички инвестиции еднакво. За разлика от него българският корпоративен данък дискриминира инвестициите в реални активи и фаворизира финансовите инвестиции, той не е неутрален и изкривява пазарните съотношения и сигнали. За плоския данък се твърди, че стимулира спестяванията и икономическия растеж. Българската подоходна данъчна система също стимулира спестяванията (напр. лихвите по фирмените и личните депозити в търговските банки не се облагат), но не стимулира икономическия растеж, защото корпоративният данък дискриминира инвестициите в реални активи, които са главният източник на доходи и икономически растеж. Докато за плоския данък, в т.ч. и за данъка върху бизнеса, се твърди, че е справедлив, нищо не говори в полза на твърдението, че българският корпоративен данък е такъв. Справедливо ли е в крайна сметка дискриминирането на инвестициите в реални активи? Изобщо, налага се изводът, че в областта на облагането на бизнеса в България не действа плосък данък. Единственото сходство на корпоративния данък с него е третирането на финансовите инвестиции.

- 5. Калчев, Е. Данъчното планиране - иновативно приложение на корпоративните финанси.** – В: Касърова, В. и др. (съст.). Корпоративните финанси в България - днес и утре: сборник доклади от научно-практическа конференция, 28-29 септември 2009 г., НБУ, София. София: Нов български университет, 2010, с. 223-235. **ISBN 978-954-535-632-2**

Данъчното планиране има общ идеен и методически фундамент с корпоративните финанси: и двете са ориентирани към решението и паричните потоци, развиват се в концептуалната рамка на неокласическата икономика и ползват инструментариума на инвестиционното смятане. Може да се твърди, че данъчното планиране е частно направление в корпоративните финанси, която изследва в дълбочина данъчните аспекти и ефекти върху индивидуалните финансови решения. За целта данъчното планиране прилага свой собствен теоретичен модел, който операционализира постулата за ненамеса на държавата в икономиката. Докато корпоративните финанси възприемат единствено гледната точка на индивидуалните инвеститори, данъчното планиране, анализирайки данъчните ефекти върху индивидуалните финансови решения, разработва препоръки и към фискалната политика, т.е. то обобщава резултатите от анализа и на макроравнище, в аналогия с неокласическата икономика. Двете дисциплини се допълват по подходящ начин - корпоративните финанси дават теоретичния и концептуален фундамент за данъчното планиране, а то изследва аспекти и елементи, които не се разработват в корпоративните финанси. В този смисъл данъчното планиране се явява иновативно приложение на корпоративните финанси в данъчната сфера.

6. Kalchev, E. Flat Tax in the EU – 'Something of Craze?': The Bulgarian Case, 2009, pp. 1-10. ISSN 1556-5068

Flat tax has become broadly popular in Central and Eastern Europe in recent years. Many of EU-newcomers have adopted flat tax regime. Even at first glance, however, it is evident, that there are large variations in its design, although flat tax is clearly defined in literature. The question is whether this relates to different applications of one and the same concept or to different concepts, called by the same name – flat tax. Perceived as standard the coherent tax structure of the flat tax, proposed by Hall and Rabushka, we assess the current income tax system in Bulgaria. We focus on the structure of the tax system and design of the tax bases, because even they reflect to a greater extent the specificity of the flat tax. Cuts of tax rates are important; they have been not only broadly discussed, but also do not necessarily relate to the flat tax concept. After adoption of “flat tax” the income taxation in Bulgaria did not become more transparent and easier to administer. Moreover, it isn't simple, neutral, and non-distortive. Despite the introduction of some elements of the flat tax, one cannot say that a theoretical flat tax system is implemented in Bulgaria.

7. Калчев, Е. Банков кредит и икономическа криза. – В: Световната криза и икономическо развитие: сборник доклади от юбилейна международна научна конференция, Т.2. Варна: Издателство „Наука и икономика“, 2010, с. 228-239. ISBN 978-954-21-0490-2

Ролята на банковия кредит в модерното пазарно стопанство е огромна. Каква е всъщност неговата икономическа природа? Бидейки феномен, активно участващ в икономическите процеси, има ли той връзка с кризите в икономиката? Според теорията банковият кредит увеличава паричното предлагане, т.е., чрез него се създават пари в стопанството. Така той е причина за покачване на цените (инфлацията) и за увеличаване потреблението от внос. Той има връзка със спекулативните тенденции и бизнес цикъла. Световната финансова и икономическа криза от 2008 г., движена от кредитен бум, се прояви и в България. Според някои мнения тя бе привнесена отвън. Поради глобалния ѝ характер можем да приемем такова твърдение, но си заслужава да изследваме дали за появата и развитието ѝ имаше предпоставки и у нас, свързани с кредитирането. Емпиричното проследяване на ключови тенденции в тази посока показва, че глобалният кризисен сценарий е валиден и за България, въпреки че поради забавянето му във времето, той не се разви в пълнота, от което и последствията от кризата бяха далеч по-мекки у нас.

8. Калчев, Е. Данъчна справедливост в България. – В: Чобанов, П. и др. (ред.). Взаимодействието теория - практика: ключови проблеми и решения: международна конференция, 24-25 юни 2011 г, Бургас, Т. I. Бургаски свободен университет, 2011, с. 165-174. ISBN 978-954-9370-78-2

Трудно е да се намери обективна мярка за справедливостта на данъчното облагане, поради факта, че справедливостта е по-скоро морална, отколкото икономическа категория. Въпреки това икономическата теория не може да го пренебрегне, тъй като то дава мотивация на данъкоплатците да плащат или избягват данъците. Теорията съдържа принципи за данъчна справедливост, но има ли данъци, приложими в практиката, които са справедливи, е отговор, който може да даде само специфичен данъчен анализ. Принципът на еквивалентност (принцип на ползата), въпреки безспорните си теоретични достойнства, е много трудно приложим в данъчната практика. Той работи успешно при публичните такси и вноски. От друга страна, критерият за хоризонтална справедливост не буди съмнения като база за справедлив дизайн на данъчните структури и данъчната система като цяло. Една данъчна система е справедлива, ако притежава следните

два елемента (или поне един от тях): първо, синтетичен данък върху доходите, конструиран върху нето принципа и принципа за чистото нарастване на имуществото, и, второ, общ данък върху потреблението с единен данъчен размер. Плоският данък е данъчна система, която отговаря на тези критерии. Следователно той е не само ефективен, но и справедлив. Действащата българска данъчна система само отчасти отговаря на тези принципи и следователно само отчасти е справедлива, въпреки че и тя се афишира като плосък данък.

9. **Калчев, Е.** Счетоводната печалба като финансова цел на стопанското предприятие. – В: Икономиката и управлението в XXI век - решения за стабилност и растеж: сборник доклади от международна юбилейна научна конференция, 8-9.11.2011 г., Том 1; Economics and Management in the 21st Century - Solutions for Sustainability and Growth: International Jubilee Scientific Conference, Vol. 1, 8-9.11.2011. Свищов: Академично издателство „Ценов“, 2011, с. 422-429. **ISBN 978-954-23-0677-1**

Стопанските предприятия са “моторът” на пазарната икономика. В тях се създава богатството на индивидите и обществото. Те не само се състоят от различни групи индивиди, взаимодействащи и си в рамките на организационната им структура, но и са в тясна взаимозависимост с множество външни групи икономически актьори. Всички те имат ясни собствени интереси и ги преследват във взаимоотношенията си с предприятието. Нещо повече, главното условие за просъществуването и успеха му е балансът между всички тях - вътре и вън от него. Финансовите потоци са необходим елемент за функциониране на предприятията. Те са началото и краят на икономическия кръгооборот, целта и крайният резултат на всяко стопанско начинание. Ето защо финансовата сфера има водеща роля в съвременното предприятие. В нея се задават целите му, вземат се стратегическите решения и се отчитат резултатите от дейността. В този контекст счетоводната печалба се явява универсален критерий за успех или неуспех на предприятието, т.е. универсална цел на неговото управление, която съжителства с други финансови цели и показатели.

10. **Калчев, Е.** Данъчно облагане на труда в България. ПАНОРАМА на труда: списание за трудови и социални отношения. София: ИК ШАНС, 6/2011, с. 43-56. **ISSN 1312-305X**

Доходите от труд у нас се облагат в рамките на данъка върху доходите на физическите лица. В сегашната си структура той беше въведен през 1997 г., като замени данъка върху общия доход, действащ в България от 50-те го дини на XX век. Особеното е, че облагането на общия доход на физическите лица „съжителства“ в съвременния закон с други данъци - т. нар. окончателни данъци. До 2007 г. общият доход се облагаше с пределна етажна тарифа, която през 2008 г. беше заменена с пропорционална, десетпроцентна. Класически синтетичен данък, българският личен подоходен данък е основан не на (икономическата) класификация на факторите на икономическата дейност - труд и капитал, и на перспективата на икономическия индивид, както предписва данъчната теория, а на юридическото деление на лицата на физически и юридически. Поради това доходите от труд се облагат заедно с тези от капитал (бизнес) и, за да бъде анализирано облагането им (в т. ч. и в сравнение с това на доходите от капитал), те трябва да бъдат отграничени едни от други. Това значи, че трябва да бъде представена общата схема за облагане на доходите и очертани в нея тези от труд. Тъй като тарифата за облагане на доходите е единна за общата данъчна основа и пропорционална (без необлагаем минимум), тя не развива скрита прогресия и от нея не произтича

преразпределяне на доход. С други думи, данъкът не отговаря на критерия за вертикална справедливост. Освен това той допуска ред изключения от облагането, както и облекчения, които се свързват с насочване и преразпределяне на доход в обществото, което в крайна сметка би могло да бъде и справедливо, но всеки случай трябва да се анализира отделно.

11. Калчев, Е. Неоинституционални аспекти на корпоративните финанси. – В: Касърова, В. (съст.). Корпоративните пазари на формиращите се пазари: сборник с доклади на втора научно-практическа конференция с международно участие, София, 12-13. IX. 2011 г. София: Нов български университет, 2011, с. 116-121. ISBN 978-954-535-679-7

Свременните корпоративни финанси, изложени в стандартните учебници, са резултат от дългогодишна и разнопосочна еволюция на икономическата теория и стопанската практика. Поради това те имат еkleктичен характер, което е причината, на читателя не винаги да е съвсем ясно от кой идеен фундамент идва едно или друго твърдение или интерпретация. В тази статия са очертани някои проблеми на (главното) неокласическо направление на корпоративните финанси и са дадени предложения за решаването им, идващи от неоинституционалното. Във връзка с това са скицирани основните черти от аргументацията на тези две микроикономически направления. Така фирмата е инструмент в ръцете на икономическите индивиди за генериране на парични потоци. Елиминирайки посредством допускане “границата” между собственици и фирма, неокласическото направление изключва потенциалните конфликти между собственици и управители. Въз основа на допускането за свършен капиталов пазар сферата на потреблението (на собствениците) се отделя от решенията, вземани във фирмата, което прави възможно хармонизирането на интересите на собствениците. При тази предпоставка финансирането е индиферентно към достигането на целите на собствениците. Неоинституционалното направление не приема тези предпоставки и тематизира агентския конфликт между собственици и управители. То показва, че именно поради невалидността на предпоставката за свършен капиталов пазар съществува фирмата, а хармония на интересите на икономическите индивиди в нея може да се постигне чрез договори (институции), които допълват пазарния механизъм. Финансирането не е индиферентно към постигането целите на собствениците и другите групи заинтересовани лица. При него най-малкото съществува потенциален конфликт между собственици и кредитори. Изясняването на неоинституционалните аспекти на корпоративните финанси задълбочава и разширява познанията, допълвайки тези, свързани с оценяването на паричните потоци от неокласическото направление. Неоинституционалният анализ обогатява също така методологията на корпоративните финанси, като допринася съществено за тяхната по-голяма реалистичност и практическа приложимост.

12. Калчев, Е. Тенденции на развитие на публичните финанси на България в контекста на стратегията "Европа 2020". – В: Захариев, А. и Ж. Вълчев (науч. ред.). Финансовото образование и научните изследвания във висшите училища в България – стратегия Европа 2020": сборник доклади от научно-методическа конференция, 9-10.11.2013 г., гр. Свищов, Т. 1. Свищов: Академично издателство „Ценов“, 2012, с. 245-252. ISBN 978-954-23-0796-9

В икономики, базирани на пазарна алокация на ресурсите, ролята и въздействията на фискалната политика върху развитието на публичните финанси и икономиката трудно се поддават на обобщаваща интерпретация. Още повече че традициите,

ресурсната база, геополитическите реалности и политическото управление на държавите, както и чувствителността на икономиките към фискални въздействия, се различават значително. Различни са и приоритетните цели, които те в даден момент преследват, както и ролята на фискалната политика като инструмент за постигането им. Поставянето на членките на ЕС в рамката на стратегията „Европа 2020” ги принуждава да възприемат различни подходи, за да достигнат до изпълнението на едни и същи цели. Въпреки че е натрупан значителен и разнороден, теоретичен и практически опит във фискалната политика, в контекста на „Европа 2020” тя е изправена пред нови предизвикателства и в двата си елемента - политика на публичните приходи и политика на публични разходи.

13. Калчев, Е. Фискален сектор. Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания. София: Издателска къща „ГорексПрес“, 2012, с. 41-48. *ISSN 1314-8893*.

Поради нереалистично ниските осигурителни размери, несъответстващи на динамиката на БВП, дефицитите в социалното и здравното осигуряване нарастват. Това води до изсмукване на все по-голяма част от приходите на правителството, които то не може да използва за икономически реформи, обслужване на дълг и т.н. За това спомага и фактът, че здравната система е недоредформирана, както и че е затънала в корупционни схеми за източването ѝ. Българските общини могат да вземат заеми и да емитират облигации, да определят размера на събираните от тях местни такси, както и на местните данъци в рамките на лимитите, дадени от ЗМДТ. Въпреки това те разчитат до голяма степен на трансфери от правителството. С други думи, в изградената институционална рамка фискалната децентрализация в България не се случва така, както се очакваше. Напротив, налице е по-скоро обратна тенденция – на фискална централизация. Предвид застаряването на населението и състоянието на структурните реформи в здравеопазването и общинския сектор, ръстът на трансферите от правителството към тях расте и не може да бъде овладян в близко бъдеще. Един от централните проблеми на фискалните институции е, че някои сектори на услугите са недоредформирани и не използват ефективно предоставените им средства. Такива са здравеопазването, образованието и науката, сигурността, държавната администрация, публичната инфраструктура (пътища, води, железопътен транспорт, пощи), енергетиката, общинският сектор.

14. Калчев, Е. Финансовото равновесие - условие за устойчив растеж на предприятието. УПРАВЛЕНИЕ и устойчиво развитие = Management & Sustainable Development: общество, човек, природа / Лесотехнически унив. Фак. Стопанско управление, година 14, Volume 35, 4, 2012, с. 82-87. *ISSN 1311-4506*

Предприятието е инструмент за максимизиране ползите на икономическите индивиди, изразяващи се преди всичко в максимален нетен паричен поток от него към тях. Изпълнението на тази централна функция е свързано с възможностите му за интензивен и устойчив растеж. Той от своя страна предполага устойчив инвестиционен процес, който пък изисква съответстващо финансиране. Съответствие между инвестиционни и финансови решения в предприятието се търси, както на стратегическо, така и на оперативно ниво (финансово равновесие). За разлика от традиционната финансова литература, в модерната проблемът за финансовото равновесие на предприятието в рамките на инвестиционния процес е недостатъчно оценен. Тук той е поставен в контекста на модерната неинституционална теория на предприятието и е разгледан подробно. Описани са

паричните потоци между околната икономическа среда и предприятието, както и тези между функционалните му области. Тези потоци са представени в различни разрези и е изведено условието за постигане на финансово равновесие на предприятието. Така този важен въпрос е изяснен в необходимата задълбоченост и изчерпателност.

15. Калчев, Е. Адекватни ли са българските подоходни данъци на предизвикателствата на икономическата криза? – В: Младенов, М. и др. (съст.). Финансовата система на България в контекста на турбуленциите в Европа: сборник доклади от 3-та международна научна конференция, 27-30 септември, Равда, 2012 г. = *3rd international scientific conference: The Bulgarian financial system in the context of the European turbulences*. София: Издателство „Авангард Прима“, 2013, с. 179-186. **ISBN 978-619-160-130-1**

Единственото трайно решение за проблемите, съпътстващи и последващи икономическата криза, засегнала България през 2009 г., е постигането на устойчив икономически растеж при запазване на финансовата стабилност. Тази цел е постижима, ако не се препяства частната инициатива и инвестициите в реален бизнес. За съжаление, подоходните данъци развиват тъкмо обратните ефекти — стимулират не частната инициатива, а полагането на наемен труд, стимулират не инвестициите в реален бизнес, но тези във финансови инструменти, както и подкрепят спекулацията с тях. Особено дискриминиращи са те към дребния бизнес, който е натоварен с по-високи данъци и е принуден да ги плаща, дори в случаи на финансова загуба. Подоходните данъци у нас не са променяни съществено от преди световната финансова криза и в тях не са вложени поуките от нея.

16. Калчев, Е. Индикатори за постигане на целта на предприятията. – В: Чобанов, П. и др. (ред. кол.). Знанието - традиции, иновации, перспективи: научна конференция с международно участие, 14-15 юни 2013 г., Бургас. Т. III. Бургас: Бургаски свободен университет, 2013, с. 199-204. **ISBN 978-954-9370-97-3**

Има множество дефиниции за стопанско предприятие, както и различни представи за финансовите цели, които то трябва да преследва. Според една от тях предприятието е „дългосрочна форма за коопериране на индивиди ... за гарантиране на ... ползите от съвместна и координирана дейност“. Подобна гаранция се налага поради несъвършенството на пазара, който е универсалният коопериращ механизъм в икономиката. Логично се поставя нормативният въпрос за целите, които трябва да преследва то, бидейки субект без собствени стремежи и желания, както и състоящ се и зависещ от множество групи с противоречащи си интереси. Въпреки различните мнения и концепции, приема се, че предприятието е преди всичко инструмент на собствениците за постигането на финансовите им цели.

17. Калчев, Е. Печалбата като показател за устойчиво развитие на предприятието. УПРАВЛЕНИЕ и устойчиво развитие = *Management & Sustainable Development*: общество, човек, природа / Лесотехнически унив. Фак. Стопанско управление, година 15, Volume 42, 5, 2013, с. 55-59. **ISSN 1311-4506**

Счетоводната печалба е законово установен годишен финансов резултат от дейността на стопанското предприятие. Тя е резултат от системата на счетоводното отчитане и годишното приключване. Тази система не обслужва единствено собствениците на предприятието, а и ред други външни и вътрешни потребители на информация. Поради характера си на универсален информационен източник за фактически случващото се в материален план в предприятието, счетоводството почива на ред принципи и се ръководи от определени концепции. Би

било изумително, ако един от централните „продукти“ на тази абстрактна, самостоятелна и универсална информационна система - годишната печалба (загуба), изцяло отговаря на индивидуалния икономически интерес на собствениците. Това, че печалбата не е реален критерий за достигането на индивидуалните икономически цели, е по-скоро логична, отколкото учудваща нейна характеристика, често критикувана във финансовите изследвания. Учудващо е обаче това, че именно тя дава възможност да се прогнозира свободните парични потоци и че потокът от печалби всъщност, а не този на свободния паричен поток, е индикатор за устойчивото развитие на предприятието.

18. Калчев, Е. Фискален сектор. Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания. София: Издателска къща „ГорексПрес“, 2013, с. 51-67. ISSN 1314-8893

Опитът от развитието на българската икономика през последните години показва, че финансовата стабилност е необходимо, но не и достатъчно условие за постигане на икономически растеж и благоденствие за хората. Това че страната попадна във възходящия спекулативен балон на световната икономика, довел до финансова криза и мъчителни икономически последици от нея, не означава, че стопански растеж се постига така лесно, както изглеждаше доскоро, без провеждане на трудни и целенасочени структурни реформи. Не финансовата стабилност при завидно ниски нива на данъците върху доходите е причина за бедността на хората в България, а това, че мъчително постигнатата стабилност не беше последвана от задължителните структурни реформи, които да създадат благоприятна среда за бизнес и живот. Исканията за „развързване на кесията“ на държавата от гледище на обедняващите българи са справедливи, но същевременно пагубни за икономиката и обществото, защото факт е, че „кесията“ на държавата е с изчерпан потенциал. Сравненията с далеч по-богатите и с функционираща икономика европейски държави са добри за популистски цели, но по същество са несериозни. На практика фискалният сектор се намира на първото стъпало на гръцкия „ескалатор“, водещ до системен растеж на държавния дълг. Колко дълго би се движил той за България в условията на паричен съвет и на фона на неразвитата и неконкурентоспособна икономика, разчитаща на внос на ресурси, до постигане на икономически колапс, е трудно да се определи, но това не отменя необходимостта от преосмисляне на финансовите тенденции и процеси в България. Възможните позитивни действия пред фискалната политика в средносрочен план са: 1) Твърдо отстояване на курса за запазване на фискалната стабилност на държавата. 2) Европейските фондове и програми са шанс за изграждане на потенциал за икономически растеж, при запазване балансите в публичните финанси. 3) Трябва да се проведе непопулярната реформа на системата социално осигуряване. 4) Трябва да се преразгледа финансирането на общинския сектор и да се подсили с по-солидни собствени източници. 5) Необходимо е мобилизиране на реална политическа воля за провеждане на безкомпромисна политика за повишаване събираемостта на налозите. 6) Структурата и икономическите ефекти на подоходните данъци трябва да се подобрят с цел стимулиране на реалните инвестиции. 7) Необходимо е мобилизиране на политическа воля за продължаване реформата в държавната администрация.

19. Калчев, Е. Държавният бюджет и неговите детерминанти в периода след кризата. – В: Колектив. Следкризисният финансов маразм в Европа и България: сборник с доклади от IV международна научна конференция, 23-26 май 2013, Равда = The aftercrisis financial marasmus in Europe and Bulgaria: 4th international

scientific conference. София: Издателски комплекс - УНСС, 2014, с. 109-114.
ISBN 978-954-644-542-1

Бюджетът и по-специално неговото салдо е централен индикатор за процесите във фискалния сектор и икономиката на държавата. Салдото е следствие от обективните икономически и социални предпоставки на българското стопанство, както и от провежданата фискална политика на правителството. В този контекст се поставят двата главни въпроса: за неговата динамика след избухване на световната финансова криза и за начините на финансиране на бюджетните дефицити. Отговорите на тези въпроси дават представа за състоянието на бюджетната система и политика в България, както и за алтернативите пред тях в бъдеще.

20. Калчев, Е. Фискален сектор. Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания. София: Издателска къща „ГорексПрес“, 2014, с. 48-60. **ISSN 1314-8893**

През разглеждания период фискалната политика се ограничи до традиционното запазване на финансовата стабилност в държавата за сметка на повишена суверенна задлъжнялост. В това отношение тя изигра положителна роля, като не допусна развитието на популистки сценарии за неконтролирано харчене на държавни пари. Тя обаче не може да стимулира по-интензивен икономически растеж и продължи да задълбочава диспропорциите между отделните бюджетни единици в рамките на консолидираната фискална програма. Ролята на държавата и по-специално на правителството в икономиката продължиха да нарастват, но от това не последваха ясно идентифицируеми ползи нито за икономиката, нито за обществото. Положението на общините във все по-централизиращата се държава продължи да се влошава, докато секторът на социалното осигуряване и грижите ангажира все по-голям публичен ресурс, превръщайки бавно и сигурно икономиката и държавата в свои заложници. Данъчната политика беше по-неуспешна от тази в предходни години и в резултат на това нарастването на данъчните приходи се забави. Въпреки положителния елемент на поетапно премахване на данъка върху лихвите, много очевидни проблеми в данъчната област остават, а подходът за реформи „на парче“ продължава.

21. Калчев, Е. Паричен сектор. Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания. София: Издателска къща „ГорексПрес“, 2015, с. 48-58. **ISSN 1314-8893**

Паричният сектор остана стабилен, „преживявайки“ успешно както световната финансова криза от 2008 г., така и банковата паника в България от лятото на 2014 г., приключила с фактическа ликвидация на четвъртата по големина банка в страната. Въпреки ръста на парично предлагане, то не стимулира по-солиден растеж на икономиката. Динамиката на паричното предлагане не повлия и ценовото равнище, което към края на периода следваше тенденция към дефлация. От друга страна, лихвеното равнище в страната остана високо, задържайки търсенето на кредити от страна на реалната икономика, което задържаше ръста на БВП. Въпреки че фискалното равновесие има решаващо значение за стабилността на паричния съвет, консолидираната фискална програма регистрира дефицити от 2009 г. насам, които се финансират главно с нарастващ външен публичен дълг. За анализирания период притокът на външен финансов ресурс стабилизираше паричния сектор, но тази тенденция крие опасности в дългосрочен период. Ангажирането на все по-голям външен дълг не може да замести необходимите структурни реформи, водещи, на първо място, до понижаване на

държавните разходи и повишаване на държавните приходи. На второ място, структурни реформи трябва да подобрят бизнес средата в България, така че тя да е в състояние да привлече по-значителни чуждестранни инвестиции. На трето място, необходима е политика по укрепване на банковия надзор, така че да бъдат намалени възможностите за повторение на банковата криза от лятото на 2014 г., която заплашваше стабилността на паричния сектор.

22. Калчев, Е. Паричен сектор. Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания. София: Издателска къща „ГорексПрес“, 2016, с. 66-77. **ISSN 1314-8893**

Паричният сектор остана стабилен. През периода от 2012 до 2015 г. паричното предлагане нарасна с 12.3 млрд. лв. (19.8% в номинално изражение), докато паричното търсене се сви с 1.8 млрд. лв. (3.4%). Дисбалансът в паричното предлагане и търсене отразява дефлационните тенденции, при които има свиване на вътрешния кредит и нарастване на спестяванията. Несъответствието в динамиката на паричното предлагане и търсене доведе до понижаване на номиналното лихвено равнище и разширяване на спреда между лихвите по депозитите и кредитите. Текущата и капиталовата сметка отразяват положителните тенденции от ръста на валутните резерви. В края на 2015 г. БНБ въведе отрицателна лихва върху свръхрезервите, което в средносрочна перспектива се очаква да повлияе върху техния ръст. Тази стъпка на БНБ беше в унисон с политиката на ЕЦБ и централните банки на държавите в Европейския съюз. Особено то беше в това, че отрицателната лихва е само върху свръхрезервите, за разлика от политиката на други централни банки в ЕС. Без да е специфично ориентирана към паричния сектор, политиката по привличане на ПЧИ може да допринесе за стабилизиране на паричната система.

23. Kalchev, E. Taxation the Income of Individuals from Agriculture. Ikonomika i upravljenie na selskoto stopanstvo, 65(2), 2020, pp. 63-69. (Bg). ISSN 2534-9872

Облагането доходите на физическите лица е задължителен елемент на всяка данъчна система. Поставя се въпросът дали облагането третира доходите от различни дейности по еднакъв или по различен начин. Настоящата статия изследва особеностите при облагане доходите от селскостопанска дейност на физическите лица (земеделските стопани) чрез анализ на Закона за данъците върху доходите на физически лица. В резултат става ясно, че при облагането доходите на земеделските стопани законът допуска особености, макар и не много на брой. В материален план това са: различното третиране на непреработена и преработена земеделска продукция, освобождаването от облагане на рентата и арендата от земеделска земя, както и на доходите от продажба на селскостопански имоти при определени условия. Като цяло законът не е неутрален относно икономическото положение и поведение на селските стопани и допуска стратегия за оптимизиране на данъчното им бреме, т.е. той прави възможно данъчното планиране. От друга страна, икономическата логика на особеностите, освен че от нея прозира известна воля на законодателя да подкрепи селското стопанство, не изглежда съвсем ясна, обоснована и в духа на реалностите от настоящето.

24. Калчев, Е. Ключови елементи на комуникационна стратегия за въвеждане на плосък данък. – В: Александрова, П. и кол. (съст.). Бизнес комуникации, език, култура и литература : Сборник от юбилейна научно-практическа конференция с международно участие, посветена на 10-годишнината на магистърска програма "Бизнес комуникации" и 25-годишнината на бакалавърска програма "Русистика (руски език, литература и култура)" [проведена] 17-22 септември 2021 г., Варна

[в] Международен дом на учените "Жолио Кюри" к.к. "Св. св. Константин и Елена". = Бизнес комуникации, езък, литература и култура: сборник докладов юбилейной научно-практической конференции с международным участием, посвященной 10-летию магистерской программы "Бизнес комуникации" и 25-летию бакалаврской программы "Русистика (русский езък, литература и култура)", 17-22 септември 2021 г., Варна, България = Business communications, language, literature and culture : collection of reports of the jubilee scientific-practical conference with international participation, dedicated to the 10th anniversary of the master's programme "Business communications" and the 25th anniversary of the bachelor's programme "Russian studies (Russian language, literature and culture)", 17th-22nd September 2021, Varna, Bulgaria. София: Издателство на Нов български университет, 2022, с. 492-501. **ISBN 978-619-233-209-9 (печатно издание), ISBN 978-619-233-210-5 (електронно издание)**

Плащането на данъци се съпровожда от антагонизъм от страна на данъкоплатците, поради което всяка промяна в облагането се съпътства от комуникационна стратегия. Плоският данък е авангардна данъчна идея, която е плод на икономическата теория и има ред положителни икономически ефекти: този данък е икономически ефективен, справедлив и базиран на убедителни принципи, а неговата опростена структура е основа за неговата лесна и прозрачна приложимост в практиката. Комуникационна стратегия за въвеждане на плосък данък е най-логично да се базира именно на тези негови главни положителни страни. Ефективност означава, че плоският данък нанася най-малка вреда на икономиката и данъкоплатците в сравнение с други данъци, чрез които биха се събирали същите по обем приходи. Справедлив значи и, че той не облага несъществуващо богатство и доходи. Освен това с него се облагат доходите от труд с прогресивна тарифа, което е прието за справедливо. Плоският данък се базира на икономическата теория, а не е резултат от лобистки натиск и удовлетворяване на частни интереси за сметка на обществото. С други думи, неговият дизайн е базиран на принципни аргументи, а не на политически договорки и компромиси, което е и база за това неговата структура да остане стабилна във времето. Неговата изключително опростена и логична структура също е залог за неговото лесно и изключително евтино прилагане в практиката, което е също значим аргумент в негова полза.

25. Калчев, Е. Икономическата активност в България по време на КОВИД-19 пандемията. – В: Захаринов, Б. и Т. Ризова (съст.). Икономика и бизнес в постпандемичния свят: сборник с научни доклади от международна научно-практическа конференция, 9, 10 и 11 юли 2021 г., Старозагорски минерални бани. София: Аскони-Издат, 2021, с. 268-277. **ISBN 978-954-383-140-1**

През 2020 г. българската икономика и общество се сблъскаха с непознат до тогава вирус, наречен КОВИД-19, който предизвика значителни промени във функционирането на обществото и икономиката. Тя реагира с понижено потребление, свити инвестиции, спадове на вноса и износа. В резултат брутният вътрешен продукт осезаемо се сви в сравнение с предходната година, очаквано се увеличиха бюджетните дефицити и безработицата, докато инфлацията се понижи. Заедно със стъпките по овладяване на епидемията в световен мащаб и в частност в страната икономиката реагира с положителни промени на основните показатели през първото тримесечие на 2021 г. Динамиката на БВП се доближи до нулата, движен от потреблението и инвестициите, вносът нарасна, а спадът при износа бе много по-малък. Ключът за пълно възстановяване на икономическата активност са инвестициите и износа, но те зависят от политическата стабилност

в страната и овладяването на пандемията. Именно в тези две области са и основните проблеми на страната към този момент.

II. УЧЕБНИЦИ

Димитрова, Р., И. Данева и др. Въведение във финансите. София: НБУ, 2012. ISBN 978-954-535-743-5

(Google Drive, pdf № 6)

Учебникът разглежда основни въпроси на публичните и фирмените финанси, финансовите пазари и финансовите посредници. Участието на гл. ас. д-р Емил Калчев в съвместния учебник е, както следва:

Глава 7 Данъци и такси – инструменти за финансиране на публичната власт

В тази глава се излагат основните инструменти за финансиране на публичната власт - данъците и квазиданъците (данъкоподобните). Изяснява се тяхната същност, след което се разглеждат главните видове – данъци, публични такси и публични осигурителни вноски, като се проследяват и техните подвидове. По-специално внимание е отделено на данъците, тъй като те имат най-голямо значение за финансиране на публичната власт. Изложена е тяхната вътрешна структура, описани са видовете им и функциите, които те изпълняват в националната икономика. Представени са и главните връзки между отделните данъци, които действат в практиката като единна (данъчна) система.

Глава 8 Данъците в България

В тази глава в общ план се излага структурата на действащата в България данъчна система. След това схематично са изложени нейните основни елементи – действащите данъци. Представени са базовите структури на отделните данъци – подоходни (личен и корпоративен), върху потреблението (данък върху добавената стойност и акцизи) и данъците върху богатството (имууществото) – данъци върху наследствата, даренията и възмездно прехвърляне на имуществата, както и данъците върху недвижимите имоти и превозните средства, патентния данък и данъка върху застрахователните премии. Засегнати са и основните елементи от организацията по събиране на данъци и квазиданъци в България, които в този аспект са тясно интегрирани едни с други.

Глава 9 Основи на корпоративните финанси

В тази глава се излага модерното схващане за същността на стопанското предприятие, след което се представят правно-организационните форми, в които то участва в икономическия оборот в нашата страна. След общо очертаване на функционалната структура на предприятието се преминава към подробно описание на неговите парични потоци, тъй като те са централен обект за изследване от страна на корпоративните финанси (финансите на предприятието). На тази база са дефинирани главните финансови решения в предприятието – стратегически и оперативни, които изграждат съдържанието на финансите на предприятието. Скицирано е счетоводството на предприятието, тъй като то е централна информационна база за прогнозиране на паричните потоци на предприятието, служещи за обект на изучаване от корпоративните финанси.

Глава 10 Инвестиционно решение в предприятието

В тази глава се излагат ключови елементи от корпоративните финанси. Централният от тях е методологията за вземане на инвестиционни решения в стопанските предприятия. За целите на изложението са разгледани теоретичните основи на

инвестиционното решение, което се базира на постановката за стойността на парите във времето и върху начините за определяне стойността на паричните потоци. Представени са настоящата и бъдещата стойност на паричен поток, които са подкрепени с примери. Разгледани са инвестициите в реални активи в рамките на предприятието и е поставен фокус върху амортизацията на дълготрайните активи, като са дадени примери за методите на амортизация. Описани са паричните потоци, характеризиращи инвестициите в реални активи и е илюстрирано решението за реална инвестиция, базирано на метода на нетната настояща стойност.